

Stembeleid

Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen is een van de instrumenten die ABP inzet om de doelstellingen in haar beleid voor duurzaam en verantwoord beleggen te behalen. Waar dit praktisch mogelijk is, brengt ABP dan ook haar stem uit. ABP heeft een eigen stembeleid ontwikkeld, dat wereldwijd van toepassing is. Op basis van dit beleid en onderzoek van een stemadviesbureau worden steminstructies op maat voor alle portefeuilles geproduceerd. Het gespecialiseerde Global Responsible Investment & Governance team (GRIG) van onze vermogensbeheerder coördineert de uitoefening van alle aandelenstemrechten wereldwijd met gebruik van een elektronisch stelsysteem, en betreft portefeuillemanagers bij de besluitvorming.

Bij het nemen van stembeslissingen houdt onze vermogensbeheerder rekening met de specifieke context en de markt waarin de onderneming actief is, zoals de bepalingen vastgelegd in nationale corporate governance-codes, evenals lokale wet- en regelgeving. Tegelijkertijd moedigen wij de implementatie van wereldwijde best-practice-normen voor corporate governance aan. Onze vermogensbeheerder kan input van externe

beheerders gebruiken bij het stemmen in markten waarvoor deze beheerders over specifieke deskundigheid beschikken.

Hieronder geven we een gedetailleerde beschrijving van ons stembeleid. Naast goed ondernemingsbestuur¹ besteden we nadrukkelijk aandacht aan de belangrijke thema's in ons duurzaam en verantwoord beleggen beleid: klimaat, natuur & biodiversiteit, mensenrechten en belasting.

Bestuur

ABP ondersteunt doorgaans de door het bedrijf genomineerde bestuurskandidaten. Er zijn echter specifieke gevallen waarin we tegen de kandidaten stemmen. Hieronder geven we per thema aan wanneer dat het geval is.

¹ Voor meer informatie, zie [Corporate Governance Raamwerk op de website](#)

Klimaat

- bij alle ondernemingen die hun CO2-emissies niet openbaar maken (scope 1 en 2, en scope 3 voor sectoren waar dat relevant is) stemt ABP tegen de voorzitter van de Raad van Commissarissen/ niet-uitvoerende bestuur;
- bij bedrijven in sectoren of met activiteiten die een hoge klimaatimpact hebben en die geen doelstellingen hebben gesteld in lijn met een 1.5-gradenpad, stemt ABP tegen de voorzitter van de Raad van Commissarissen/ het niet-uitvoerend bestuur.

Natuur & biodiversiteit

In ons stembeleid richten we ons op bedrijven in hoog-risicosectoren. Dit betekent dat we stemmen tegen de herbenoeming van de voorzitter van de Raad van Commissarissen/ het niet-uitvoerend bestuur bij:

- bedrijven actief in vlees(verwerking cacao, koffie, papier, palmolie, soja en bosbouw die geen beleid hebben om ontbossing tegen te gaan;
- farmaceutische bedrijven die geen 3R-beleid (of equivalent) hebben voor dierproeven;
- mijnbouwbedrijven die geen sterk milieumanagementsysteem hebben.

Mensenrechten

We stemmen tegen de herbenoeming van de voorzitter van de Raad van Commissarissen/ het niet-uitvoerend bestuur bij bedrijven die onvoldoende due diligence-mechanismen hebben op het gebied van mensenrechten, zoals uitgedrukt in een score van 0 (nul) of een 1 (een) op de CHRB-maatstaf 'human rights due diligence'².

Deze maatstaf beoordeelt de mate waarin een bedrijf systemen en processen (due diligence) heeft opgetuigd om het mensenrechtenbeleid in praktijk te brengen.

Belasting

We stemmen tegen de herbenoeming van de CFO (of als hij/zij niet ter stemming staat, tegen de herbenoeming van de voorzitter van de auditcommissie, of de herbenoeming van de overige leden van de auditcommissie) bij bedrijven die:

- aan geen van de drie criteria voldoen die gelden onder het verantwoord belastingbeleid van ABP³ ;
- onderwerp zijn van een ernstige controverse op het gebied van belasting en (belasting) boekhouding en waarbij de dialoog met het bedrijf daarop te weinig voortgang oplevert.

Overige overwegingen Bestuur

ABP steunt doorgaans de door het bedrijf genomineerde bestuurskandidaten, rekening houdend met de volgende overwegingen:

- de meerderheid van de nietuitvoerende bestuurders dient onafhankelijk te zijn. Als dit niet het geval is, kunnen we tegen de verkiezing of herverkiezing van een niet-onafhankelijke bestuurder stemmen;

² Dit geldt alleen voor bedrijven die reeds sinds 2019 worden beoordeeld door CHRB. Dit draagt bij aan de geloofwaardigheid en kwaliteit van de scores. Dit betekent dat bedrijven die pas sinds 2020 door de CHRB worden beoordeeld, op dit moment nog buiten het bereik vallen. Voor details over de CHRB-methodologie zie: [CHRB2020MethodologyAGAPEX.pdf \(worldbenchmarkingalliance.org\)](https://www.worldbenchmarkingalliance.org/CHRB2020MethodologyAGAPEX.pdf)

³ Meer informatie over verantwoord belastingbeleid is terug te vinden op de [website](#)

- Als de genderdiversiteit in het bestuur onvoldoende is, stemt ABP tegen de (her-) benoeming van de leden van de benoemingscommissie.
- Als de functies van voorzitter en CEO zijn gecombineerd, kunnen we stemmen tegen de benoeming of herbenoeming van de voorzitter van de benoemingscommissie of, indien hij/zij niet ter (her-)benoeming is voorgedragen, tegen een andere niet-onafhankelijke bestuurder;
- Indien een bestuurder aanwezig is bij minder dan 75% van de relevante vergaderingen en hiervoor geen afdoende reden geeft, kan ABP besluiten om zijn/haar herbenoeming niet te ondersteunen;
- ABP kan tegen bestuurskandidaten stemmen of steun onthouden als er voorafgaand aan de stemming onvoldoende informatie over een kandidaat beschikbaar is;
- Wij verwachten ook dat bestuurders niet meer dan vijf bestuursfuncties bij beursgenoteerde bedrijven vervullen, of minder indien zij voorzitter van één van de besturen zijn. Als een kandidaat lid is van meerdere besturen, en dit in het kader van ons beleid, op basis van ons onderzoek of na overleg met de onderneming als excessief wordt beschouwd, kan ABP besluiten de voorgestelde kandidaat niet te steunen;
- Prestaties van bestuurders bij andere bedrijven, actueel of in het verleden;
- Indien aanpassingen van het jaarverslag en de jaarrekening twijfels doen rijzen over de kwaliteit van het toezicht en het risicomanagement van het bestuur; als de cijfers materieel worden bijgesteld en dit wijst op falende interne controlemaatregelen, kan ABP tegen de verkiezing of herverkiezing van de bestuurders in de auditcommissie stemmen;
- De uitoefening van ons recht om bestuurders ter verantwoording te roepen op basis van zorgen met betrekking tot de zaken waarvoor de bestuurscommissies verantwoordelijk zijn (bijvoorbeeld beloning), kan ertoe leiden dat ABP tegen bestuurders stemt;
- Indien het bij bedrijven in sectoren met een hoge impact ontbreekt aan verantwoordelijkheid voor relevante duurzaamheidskwesities, kan ABP haar steun onthouden aan bestuurder(s) in de benoemingscommissie;
- Als de verslagen en rekeningen van een onderneming onvoldoende informatie bevatten om een goed onderbouwde beleggingsbeslissing te nemen, kunnen wij onze steun voor de herverkiezing van leden van de auditcommissie onthouden;
- Als een bedrijf de activiteiten van een bestuurder regelmatig sponsort en/of niet de desbetreffende bedragen publiceert, is ABP bezorgd dat de onafhankelijkheid van deze directeur onder druk staat. ABP kan op deze gronden overwegen om de (her) benoeming van deze bestuurder niet te ondersteunen.

Jaarrekening en controle

ABP steunt doorgaans de door het bedrijf genomineerde bestuurskandidaten, rekening houdend met de volgende overwegingen:

- er ten tijde van de stemming geen door de accountant gecontroleerd verslag beschikbaar is;
- de externe accountant een controleverklaring met een beperking afgeeft of in het controleverslag materiële vraagtekens zet bij het jaarresultaat of bij de relevante controleprocedures;
- er geen rekening is gehouden met duurzaamheidsrisico's waardoor mogelijke toekomstige financiële gevolgen niet zijn meegenomen;
- er materiële aanpassingen in de jaarrekening zijn aangebracht.

ABP stemt doorgaans voor de benoeming van de externe accountant en het voorstel dat het bestuur of nietuitvoerende bestuurders de beloning van de accountant bepalen tenzij:

- er vraagtekens zijn rond de onafhankelijkheid en de kwaliteit van het accountantsselectieproces;

- het de vraag is of het accountantsselectieproces is geleid door niet-uitvoerende bestuurders;
- de auditcommissie, zonder bevredigende verklaring, een uitdrukkelijke wens van aandeelhouders met betrekking tot het selectieproces of de inhoud van de opdrachtbrief heeft genegeerd;
- er vraagtekens zijn over de juistheid van de financiële gegevens of de kwaliteit van het controlewerk;
- de niet aan de controle gerelateerde kosten hoger zijn dan de controlekosten, waardoor er vraagtekens rijzen over de onafhankelijkheid van de accountant en mogelijke belangenconflicten;
- er twijfel is over de integriteit en kwaliteit van het accountantskantoor of een individueel teamlid, bijvoorbeeld vanwege vraagtekens die de toezichthouder naar voren heeft gebracht;
- de benoeming excessieve beperkingen inhoudt ten aanzien van de wettelijke aansprakelijkheid van de accountant;
- er geen duidelijke rechtvaardiging wordt gegeven voor de wisseling van accountant.

Beloning

ABP stemt doorgaans voor het beloningsrapport en beleid van een bedrijf tenzij wij bezwaren hebben. Redenen waarom wij beloningsvoorstellen niet ondersteunen zijn onder meer:

- Het gaat om een bedrijf met een hoge klimaatimpact dat geen duurzaamheids- of klimaatgerelateerd prestatie criterium in het beloningsbeleid heeft opgenomen;
- Het bedrijf heeft zijn beloningsbeleid niet op tijd bekendgemaakt;
- Het bedrijf heeft geen duidelijke doelstellingen vastgesteld voor variabele componenten;
- Beoordelingen worden toegepast naar goeddunken van de beloningscommissie zonder

voldoende onderbouwing;

- Bonussen of andere variabele betalingen zijn excessief en/of niet nauw verbonden met de bedrijfsprestaties en/of niet consistent met het door de aandeelhouders goedgekeurde beleid;
- Het bedrijf herprijst aandelenopties, herzielt prestatievoorwaarden of grijpt op andere wijze achteraf en ongerechtvaardigd in bij beloningsuitkomsten;
- Het bedrijf staat toe dat aandelen in onderpand worden gegeven;
- De ontslagvergoeding bedraagt meer dan een jaar basissalaris.

Rechten van aandeelhouders

ABP overweegt de volgende criteria bij het besluit om een uitgifte van aandelen goed te keuren:

Het maximale aantal uit te geven aandelen en de duur van de toestemming

Toestemming om aandelen met voorkeursrechten uit te geven mag slechts worden gegeven voor maximaal 20% van het uitgegeven aandelenkapitaal. Dit is het geval in markten waar lokale wet en regelgeving een grotere uitgifte toestaat. Ditzelfde geldt ook voor de tijdsperiode waarvoor de toestemming wordt aangevraagd. Bij voorkeur geldt deze toestemming voor maximaal 18 maanden, met een maximumperiode van 24 maanden.

Voorkeursrechten

Indien er geen sprake is van voorkeursrechten moet de toestemming om aandelen uit te geven worden beperkt tot maximaal 10% van het uitgegeven aandelenkapitaal.

Inkoop van aandelen

Hoewel de lokale wet- en regelgeving kan variëren, ondersteunt ABP doorgaans geen inkoopprogramma's die toestemming vragen voor de aankoop van meer dan 10% van de uitgegeven aandelen.

Als bedrijven eigen aandelen inkopen, moeten zij waarborgen dat alle aandeelhouders financieel gelijk worden behandeld en rekening houden met de waardering van het bedrijf. De inkoop van eigen aandelen mag niet worden gebruikt om een mogelijke overname te voorkomen.

Fusies, overnames en andere belangrijke transacties

ABP ondersteunt doorgaans voorstellen voor een fusie, overname of ingrijpende transactie als deze transactie bijdraagt aan het vermogen van het bedrijf om waarde op lange termijn te scheppen, past bij de strategie van het bedrijf en in het belang is van (minderheids-) aandeelhouders.

Verdedigingsmechanismen

Over het algemeen weigert ABP het verzoek van een bedrijf om een verdedigingsmechanisme te implementeren dat beoogt om mogelijke wijzigingen in de zeggenschapsstructuur van het bedrijf te blokkeren. Wij erkennen dat bepaalde verdedigingsmechanismen op lange termijn gunstig kunnen zijn voor de aandeelhouderswaarde, bijvoorbeeld wanneer dit het management de tijd geeft om verschillende strategische opties af te wegen.

Wij beoordelen elk geval afzonderlijk en ondersteunen doorgaans uitsluitend een, maar niet meerdere verdedigingsmechanismen. Het mechanisme moet onderworpen zijn aan een tijdslimiet (maximaal zes maanden) en de omstandigheden waaronder het verdedigingsmechanisme in werking kan treden moet duidelijk gedefinieerd zijn.

ABP overweegt doorgaans uitsluitend akkoord te gaan met de uitgifte van aandelen als maatregel om een overname tegen te gaan indien deze worden uitgegeven:

1. als tijdelijke, noodzakelijke en evenredige bescherming tegen een specifieke dreiging voor

de continuïteit of de belangen van de onderneming, haar activiteiten, de aandeelhouders, de werknemers en andere stakeholders en na zorgvuldige overweging van deze belangen;

2. tot een maximum niet hoger dan 100% van het nominale bedrag van de eerder geplaatste aandelen;
3. met als doelstelling om de bestuurders van het bedrijf in staat te stellen een constructieve dialoog met de bieder te voeren, om mogelijke alternatieven te onderzoeken, om de aandeelhouders van het bedrijf te informeren of om de continuïteit van het bedrijf of zijn beleid en de onder (i) vermelde belangen te beschermen.

Voorstellen van aandeelhouders

Wij brengen op alle voorstellen onze stem uit en ondersteunen diegene die wij in het belang van het bedrijf en zijn aandeelhouders achten. Wij ondersteunen voorstellen die bijdragen aan het oplossen van wezenlijke governance- en duurzaamheidskwesties die het bedrijf momenteel onvoldoende aanpakt of die anderszins het vermogen van het bedrijf op lange termijn waarde te creëren positief kunnen beïnvloeden. Hierbij hebben we speciale aandacht voor aandeelhoudersvoorstellen gerelateerd aan klimaat. Meer hierover is te lezen in de paragraaf over klimaat.

ABP ondersteunt over het algemeen besluiten die streven naar een grotere transparantie en verantwoording indien wij menen dat dit redelijk en praktisch is. Dit geldt in het bijzonder in gevallen waar al problemen zijn opgetreden, hetgeen erop wijst dat risico's niet adequaat worden beheerd.

Klimaat

ABP verwacht van bedrijven dat ze transparant zijn over hun klimaatstrategie en dat ze concrete plannen hebben om de opwarming van de aarde tot 1.5°C te beperken. Dit betekent onder andere dat zij een governance-structuur moeten hebben die de klimaatstrategie ondersteunt, dat ze informatie openbaar maken over hun eigen CO₂-uitstoot en die van hun producten (scope 1-, 2- en 3-emissies) en dat het klimaatbeleid concrete doelstellingen bevat om deze te verminderen. ABP stemt dan ook als volgt:

- Bij alle ondernemingen die hun CO₂-emissies niet openbaar maken (scope 1 en 2, en scope 3 voor sectoren waar dat relevant is) stemt ABP tegen de voorzitter van de Raad van Commissarissen én (indien ter stemming) tegen de klimaatstrategie.
- Bij bedrijven met een hoge klimaatimpact, die geen duurzaamheids- of klimaat-gerelateerd prestatiecriteria in het beloningsbeleid hebben opgenomen, stemt ABP tegen het voorstel voor goedkeuring van het beloningsbeleid of beloningsrapport.
- Bij bedrijven in sectoren of met activiteiten die een hoge klimaatimpact hebben en die geen doelstellingen hebben gesteld in lijn met een 1.5-gradenpad stemt ABP tegen de voorzitter van de Raad van Commissarissen én (indien ter stemming) tegen de klimaatstrategie.

Klimaattransitieplannen

Steeds meer bedrijven leggen hun klimaattransitieplan ter goedkeuring voor aan hun aandeelhouders. ABP beoordeelt deze plannen zeer kritisch en stemt doorgaans alleen voor een klimaattransitieplan als aan alle onderstaande voorwaarden is voldaan. De strategie:

- bevat een netto-nul-ambitie (scope 1,2 en 3);
- bevat middellange- en langetermijn-klimaatdoelen;
- is aantoonbaar in lijn met 1.5°C of de sector-specifieke criteria uit het International Energy Agency Net Zero Emissions Scenario⁴;

- omvat alle belangrijke bedrijfsonderdelen (>90% dekking)
- is meetbaar en realistisch, en;
- omvat geen investeringen in nieuwe fossiele capaciteit.

Klimaatgerelateerde aandeelhoudersvoorstellen

ABP stemt doorgaans voor klimaatvoorstellen die zijn ingediend door aandeelhouders, tenzij:

- de onderneming met haar klimaataanpak, en de openbaarmaking daarvan, niet voldoet aan dezelfde criteria die ABP ook stelt aan klimaattransitieplannen (zie hierboven);
- er sprake is van juridisch ongeoorloofd micro-management;
- het voorstel verwachtingen stelt die schadelijk (kunnen) zijn voor het bedrijf en/of haar aandeelhouders;
- het voorstel contraproductief is voor de aanpak van klimaatverandering door het bedrijf

Biodiversiteit

ABP verwacht van bedrijven met een (potentieel) hoge impact op biodiversiteitsverlies dat zij in staat zijn maatregelen te nemen om hun negatieve impact te verkleinen.

In ons stembeleid richten we ons op bedrijven in hoog-risicosectoren. Dit betekent dat we stemmen tegen de herbenoeming van de voorzitter van de Raad van Commissarissen/ het niet-uitvoerend bestuur bij:

- bedrijven actief in vlees(verwerking), cacao, koffie, papier, palmolie, soja en bosbouw die geen beleid hebben om ontbossing tegen te gaan;
- farmaceutische bedrijven die geen 3R-beleid of equivalent hebben voor dierproeven;
- mijnbouwbedrijven die geen sterk milieumanagementsysteem hebben.

⁴ <https://www.apg.nl/pdfs/apg-remuneration-guidelines-to-listed-european-companies.pdf>

IEA: International Energy Agency

Mensenrechten

ABP verwacht van bedrijven dat deze mensenrechten respecteren en daarbij handelen in lijn met de UN Guiding Principles on Business and Human Rights.

In het stembeleid richten we ons op bedrijven met onvoldoende due diligence-mechanismen op het gebied van mensenrechten. We baseren ons hierbij op het onderzoek van de Corporate Human Rights Benchmark (CHRB)⁵. Deze beoordeelt de openbare informatie over mensenrechten van internationale bedrijven in vijf sectoren met een hoog risico op negatieve gevolgen voor de mensenrechten.

Dit betekent dat we stemmen tegen de herbenoeming van de voorzitter van de Raad van Commissarissen/ het niet-uitvoerend bestuur bij bedrijven die onvoldoende due-diligence-mechanismen hebben op het gebied van mensenrechten, zoals uitgedrukt in een score van 0 (nul) of een 1 (een) op de CHRB-maatstaf 'human rights due diligence'⁶. Deze maatstaf beoordeelt de mate waarin een bedrijf systemen en processen (due diligence) heeft opgetuigd om het mensenrechtenbeleid in de praktijk te brengen. Dit geldt alleen voor bedrijven die reeds sinds 2019 worden beoordeeld door CHRB. Dit draagt bij aan de geloofwaardigheid en kwaliteit van de scores. Dit betekent dat bedrijven die pas sinds 2020 door de CHRB worden beoordeeld, op dit moment nog buiten het bereik vallen.

Belasting

ABP verwacht van bedrijven dat deze handelen in lijn met haar uitgangspunten voor fiscaal verantwoord gedrag⁷.

In het stembeleid richten we ons op bedrijven die onvoldoende handelen in lijn met de drie fiscale criteria.

Dit betekent dat we stemmen tegen de herbenoeming van de CFO (of als deze niet ter stemming staat, de herbenoeming van de voorzitter van de auditcommissie, of de herbenoeming van de overige leden van de auditcommissie) bij bedrijven die:

- aan geen van de drie criteria voldoen die gelden onder het ABP verantwoord belastingbeleid;
- onderwerp zijn van een ernstige controverse op het gebied van belasting en (belasting) boekhouding en waarbij de engagement daarop te weinig voortgang boekt.

In geval van zwaarwegende omstandigheden kan ABP uitzonderingen maken op bovenstaand beleid.

⁵ [The Methodology for the 2022–2023 Corporate Human Rights Benchmark | World Benchmarking Alliance](#)

⁶ [Voor details over de CHRB methodologie zie: CHRB2020MethodologyAGAPEX.pdf \(worldbenchmarkingalliance.org\)](#)

⁷ [abp-position-paper-belastingen.pdf](#)

Colofon

Pensioenfonds ABP

Postbus 4806

6401 JL Heerlen

www.abp.nl

© 2022 | Pensioenfonds ABP